

v západní Evropě a ve Spojených státech. Bibliografie, jež zahrnuje 762 utříděných anotací, je uspořádána takto: I. *Sociologie výchovy*: 1. — Definice a shrnující přehledy, kritiky a bibliografie (27); 2. — Učebnice (20). II. *Výchova a společnost*: 1. — Všeobecné vztahy (27); 2. — Historické a srovnávací studie (31). III. *Výchova a sociální struktura*: 1. — Demografie: a) sociální rozšíření výchovy (17), b) schopnost a příležitost (9), c) fertilita (11); 2. — Ekonomická situace: a) všeobecné vztahy (12), b) rozdělení pracovních příležitostí (15), c) nabídka a poptávka po pracovních silách (27), d) volba povolání (15); 3. — Sociální stratifikace: a) všeobecné, historické a srovnávací studie (22), b) výchova a sociálněekonomické postavení (34), c) učitelé na školách všeobecných, středních a odborných (51), d) učitelé na vysokých školách (22); 4. — Menšinové skupiny: a) černoši v USA (13), b) jiné menšiny (10), c) zahraniční studenti na univerzitě (15). IV. *Sociální aspekty výchovných možností*: 1. — Genetické meze výchovy (31); 2. — Sociální faktory ve výchovné činnosti: a) rodinné prostředí (15), b) sousedství (5), c) sociálněekonomické postavení (22), d) etnická příslušnost (7), e) všeobecné studie a miscellanea (15); 3. — Vytváření postojů výchovou (14). V. *Sociologie výchovných institucí*: 1. — Školy: a) ve vztahu ke společnosti a veřejnosti (19), b) přijímání žáků a jejich sociální složení (10), c) školy jako selektivní činitelé (23), d) školy jako sociální systémy (8), e) sociální psychologie třídy (22), f) úloha učitele (17), g) vedení a správa (31); 2. — university a ostatní vysoké školy: a) všeobecně (30), b) přijímání studentů a sociální složení (32), c) vysoká škola jako selektivní činitel (15), d) studentský život (32); 3. — Výchova dospělých: a) všeobecné, historické a srovnávací studie (20), b) sociální funkce výchovy dospělých (28), c) dosavadní vzdělání a motivace dalšího studia (11).

Middleton, Russell: A Reappraisal of Comte's Position in the Development of Sociology, Sociol. Soc. Res., 1960, Vol. 44, čís. 3, 178—184

Přehodnocení Comteova postavení ve vývoji sociologie. Vážnost A. Comtea mezi sociology je dnes spíše malá, a to především ze tří důvodů: 1. je mu připisováno autorství pouze několika málo jeho hlavních doktrín, jako např. zákona tří stadií, jež měly malý teoretický význam a vliv; 2. je pokládán za pouhého systematika idejí, ačkoliv právě jeho nejznámější a nejméně cenné ideje jsou zároveň nejméně původní; 3. Comteův nadnesený sloh a jeho nevědecké pojetí náboženství lidských odvracejí pozornost od jeho opravdových teoretických přínosů. Přehodnocením Comtea dojdeme k těmto závěrům o jeho skutečném významu: 1. Comte více než kterýkoliv jiný autor přispěl k vymezení hranic nových věd — sociologie a sociální psychologie; 2. Comteova metodologická pravidla — nikoliv jeho praktiky — se zakořenily v myšleních dnešních sociologů; 3. Comte byl průkop-

níkem ve funkční analýze společnosti, kterou chápal jako funkční systém vzájemně závislých částí spočívajících na dělbě práce. Na rozdíl od pozdějších funkcionalistů se Comte zabýval hlavně studiem sociální a kulturní změny. Comteův přímý vliv na další vývoj sociologie nebyl velký, ale jeho nepřímý vliv zprostředkovaný Durkheimem byl obrovský.

Taylor, Stanley: Social Factors and the Validation of Thought, Soc. Forces, 1962, Vol. 41, čís. 1, 76—82

Sociální faktory a zhodnocení myšlení. Diskuse o „úloze sociálních faktorů ve vědění“ rozlišující mezi klasickou teorií vědění a sociálními faktory ve vědění. Předchozí, tj. klasická teorie zahrnuje pojetí, které „vytrhuje subjekt vědění ze sociálního kontextu a přesto nicméně se snaží hodnotit vědění analýzou subjektu“, zatímco sociální faktory ve vědění znamenají, že subjekt poznává pouze v rámci institucionální struktury nebo jako člen třídy, kasty, věkové skupiny, politické strany, společnosti či jiného sociálního seskupení.“ Podána stručná historie sociálních faktorů ve vědění. Autoři tvrdí, že se lze dívat celkem čtyřmi způsoby na vztah mezi sociálními faktory a hodnocením vědění: 1. Pozitivistické hledisko, které předpokládá, že metody přírodních věd lze aplikovat na studium sociálních jevů tak, aby se dosáhlo objektivity; 2. Hledisko Mannheimovo, podle něhož existuje dělící čára mezi přírodními a sociálními vědami. Sociální vědy se zabývají poznáním vztahů a musí vytvořit svá vlastní rozlišovací měřítka objektivitu studiem „stylistických struktur“; 3. Náзор vyjádřený, třebaže odlišným způsobem G. H. Meadem a E. Durkheimem, že veškeré vědění vzniká v sociálním procesu a jeho objektivita závisí na dynamice tohoto procesu; 4. Kombinace názoru Meada a Durkheimova s Mannheimovým rozlišením mezi přírodními a sociálními vědami.

Třídní a sociální struktura obyvatelstva ČSSR

Letošní 2. číslo *Demografie* přináší na základě nových bilancí a odhadů údaje o třídním a sociálním složení obyvatelstva ČSSR a českých a slovenských krajů od posledního sčítání v r. 1961 ke konci let 1961, 1962, 1963 a 1964. Při celkovém vzrůstu počtu obyvatelstva o 2,63 % se zvýšil počet *dělnického* obyvatelstva o 5,98 % a počet obyvatelstva příslušného ke skupině tzv. *ostatních zaměstnanců* (v podstatě je to *inteligence*) o 7,51 %. Na Slovensku bylo tempo růstu obou sociálních skupin dvojnásobně rychle než v českých zemích. Koncem roku 1964 představovalo *dělnické* obyvatelstvo 58,1 % veškeré populace, obyvatelstvo příslušné k *ostatním zaměstnancům* tvořilo 29,2 % populace. Družstevních rolníků je s rodinnými příslušníky podle uvedeného odhadu 8,6 %, ostatních družstevníků 1,1 %, drobných rolníků 2,5 %, řemeslníků a